

แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้างตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนการดำเนินงาน "หมู่บ้านคนรักช้าง"
กรณีศึกษา: อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา¹

ชนิษฐา สุทธิโส²
ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนา³
รศ. ดร.รวิภา ธรรมโชติ⁴
รศ. ดร.วราภรณ์ จุลปานนท์⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน "หมู่บ้านคนรักช้าง" กรณีศึกษา : อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน "หมู่บ้านคนรักช้าง" 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน "หมู่บ้านคนรักช้าง" ของพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างการบูรณาการแก้ไขปัญหา สร้างผู้นำ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนและช้างได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Research) และ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า

¹ บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน "หมู่บ้านคนรักช้าง" กรณีศึกษา: อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนา

² นักศึกษาปริญญาโทโครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

⁴ ประธานคณะกรรมการสอบค้นคว้าอิสระ

⁵ คณะกรรมการสอบค้นคว้าอิสระ

แนวทางในการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนและช้างโดยการพูดคุยและใช้เวทีประชาคม 2) ส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ 3) ส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน 4) การประสานการบูรณาการขับเคลื่อนกับหน่วยงานต่างๆ 5) ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และ 6) การถอดบทเรียน

ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโครงการฯ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2) ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน 3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่าย และ 4) ด้านอื่นๆ คือ ปัญหาในเรื่องของระยะเวลาที่จำกัดและบุคลากรไม่เพียงพอในการดำเนินงาน ปัญหาในเรื่องการเร่งรัดเบิกจ่ายงบประมาณและปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์ฉุกเฉิน/และนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งที่เป็นปัญหาและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนมากที่สุดขณะนี้ คือช้างป่าที่มีจำนวนมากกว่าสองร้อยตัว จะออกมาหากินอยู่ภายนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน และได้กัดกินพืชผลทางการเกษตรทำให้ประชาชนเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก และบางครั้งก็ทำร้ายเกษตรกรที่ออกมาทำไร่และเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตัวเอง บางครอบครัวถึงกับย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ เพราะทนกับการถูกรบกวนไม่ไหว เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว และเกิดความกลัวอันตรายที่เกิดกับตัวเองและครอบครัว กรมการพัฒนาชุมชน ในฐานะที่อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหัวหน้าคณะทำงานพัฒนาชุมชน และเพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนภารกิจตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการฟื้นฟูแหล่งอาหารช้างป่าพื้นที่ป่าตะวันออกสนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ด้วยการสร้างองค์ความรู้ เสริมทักษะ ใช้พื้นที่หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางการบูรณาการแก้ไขปัญหา การสร้างผู้นำ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ นำไปสู่การกระบวนการจัดทำแผนชุมชน/แผนพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้เกิดอาชีพที่มั่นคง เกิดเครือข่ายในการพัฒนา สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนและช้างได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง”

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ใน

พื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการพัฒนาหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยช้างป่า เสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนและช้าง และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ และการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ทดแทนการทำเกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนจากภัยช้างป่า โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ถอดบทเรียนชุมชน สามารถนำรูปแบบแนวทางในการพัฒนาและปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา โครงการ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาไปขยายผล และพัฒนาชุมชนเป้าหมายให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” กรณีศึกษา: อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” กรณีศึกษา : อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดของเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมประเด็น ดังนี้ เป็นการศึกษานโยบายการพัฒนาโครงการหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” ในพื้นที่อำเภอ ท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามขั้นตอนการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะเกียบ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหาตามขั้นตอนไว้ 2 ประเด็น ได้แก่

1.1 แนวทางการพัฒนาโครงการหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” ในพื้นที่อำเภอ ท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามขั้นตอนการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะเกียบ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

- การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยช้างป่าเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนและช้าง
- การส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

- การส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน
- การประสานการบูรณาการขับเคลื่อน
- ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน
- การถอดบทเรียน

1.2 ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอ ท่าตะเียบ จังหวัด ฉะเชิงเทรา

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 2 ตำบล จำนวน 47 หมู่บ้าน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเียบ (พัฒนาการอำเภอ) นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเียบ (พัฒนากร) และคณะกรรมการหมู่บ้านคนรักช้างในพื้นที่อำเภอท่าตะเียบ จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนกันยายน 2562 – เดือนพฤศจิกายน 2563

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดการพัฒนาชุมชน

สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร (เมื่อปฏิบัติงานกรมการพัฒนาชุมชน, ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : 1) ได้ระบุความหมายของ "การพัฒนาชุมชน" คือ การเปลี่ยนแปลงในส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นการจงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา อันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ ดังนั้น "การพัฒนาชุมชน" จึงรวมไว้ซึ่งหลักการปรัชญา และวิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญๆ คือ หลักในความพยายามช่วยตัวเองของประชาชน หลักการมีส่วนร่วมในโครงการของประชาชน หลักการระดมทรัพยากรชุมชน และหลักการได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคส่วนวิธีการพัฒนาชุมชนที่เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชนก็คือ วิธีการแก้ปัญหาร่วมกันของชุมชน ดังนั้น งานพัฒนาชุมชนจึงมุ่งเน้นที่วิธีการแก้ปัญหามาของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไข ซึ่งจะเป็นการให้โอกาสประชาชนได้ฝึกหัดปฏิบัติของจริง หรือการให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรง จนมีทักษะสามารถช่วยแก้ปัญหาของชุมชน

ด้วยตนเองได้ในที่สุดสำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร (คู่มือปฏิบัติงานกรรมการชุมชน ไม่ระบุปีที่พิมพ์:2) ได้ระบุถึงแนวความคิดการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องเริ่มต้นด้วยการค้นหาปัญหาความต้องการอันแท้จริงของประชาชน โดยประชาชน โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่สำคัญ และความจำเป็นในการดำเนินงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวความคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. ความร่วมมือระหว่างชุมชนและรัฐซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหา การวางแผนการดำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผล และการสนับสนุนของรัฐทางด้านวิชาการและวัสดุอุปกรณ์

2. การช่วยเหลือตนเอง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถเข้าไปแก้ไขข้อขัดข้องส่วนรวมของชุมชน โดยการระดมกำลังทั้งปวงของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการกำลังคนหรือทรัพยากรเข้าสู่การปฏิบัติงาน

3. ความคิดริเริ่มของชุมชนนอกจากจะมีขึ้นได้ด้วยแรงดลใจและความสนับสนุนจากภายนอกแล้ว ก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ถ้าหากชุมชนนั้นตระหนักถึงปัญหา ความต้องการ และความเดือดร้อนที่ประสบอยู่จริง

4. ความต้องการของชุมชนมักจะปรากฏออกมาในรูปของการเน้นหนักในเรื่องการบริโภค แต่ในชุมชนที่ทันสมัยและมีการติดต่อกับสังคมภายนอกตลอดเวลา ความต้องการของชุมชนจะมีลักษณะเด่นในเรื่องการพัฒนา

5. ความสมดุลในการพัฒนา จุดสำคัญของงานพัฒนาชุมชนอยู่ที่ว่า การพัฒนาทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมจะต้องได้สัดส่วนกัน ถึงแม้การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาตัวคนให้มีทรรศนะและมีขีดความสามารถจนช่วยตัวเองได้ แต่การพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อมเป็นของคู่กัน และให้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าหากมุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ก็จะทำให้เกิดผลการพัฒนาผิดรูปผิดร่าง ดังนั้นงานพัฒนาชุมชนจึงมุ่งพัฒนาทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมควบคู่กันในอัตราที่ได้สัดส่วน

6. การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้ศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ดำรงอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ปรับปรุงคุณภาพมนุษย์

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักที่สำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการ หรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ดังนี้

1. การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้คือ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้วเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทสนมรักใคร่ ศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

2. การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและ สภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจ และตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3. การวางแผน / โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุ

แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่ จะแก้ไข ภายใต้ขีดความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญ ในขั้นตอนนี้คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการ ที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ

4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันทั่วถึง กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้ว นำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ สามารถกระทำได้เลย

5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้าน ติดตามผลและรายงานผลด้วย ตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

5.2 พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงาน ตามแบบฟอร์มต่างๆของทางราชการ

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นมีจุดหมายเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยที่ประชาชนนั้นจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองตามความต้องการของตนเอง โดยภาครัฐหรือเอกชนจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เหนือความสามารถของชุมชนเท่านั้น และการพัฒนาชุมชนนั้นต้องอาศัยความคิดริเริ่มของราษฎรเป็นตัวขับเคลื่อน โดยมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้กระตุ้นการขับเคลื่อนดังกล่าว การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินการเองของราษฎร เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา นั่นคือ เกิดความรู้และประสบการณ์ เมื่อคนมีความรู้ คนก็จะเข้าใจสังคมมากขึ้น จนก่อให้เกิดการรวมตัวกันซึ่งทำให้การพัฒนาเร็วขึ้นการพัฒนาชุมชนนั้นจะมีความยั่งยืนได้

2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency economy) ถวัลย์ ดิยานันท์ (2550: 210) คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมวล กลั่นกรองและให้ค่านิยามปรัชญา"เศรษฐกิจพอเพียง" สรุปได้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงชีวิต

อยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศให้ดำเนินไปอย่างรอบคอบ รู้จักความพอเพียงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี คณะทำงานกลุ่มงานพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2546) ได้ใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ความหมาย (Parsing) เพื่อทำความเข้าใจ ความเชื่อมโยงแต่ละข้อความและประโยคที่อธิบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถจำแนกข้อความออกได้เป็น 5 ส่วน คือ กรอบแนวคิด คุณลักษณะค่านิยม เงื่อนไข แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ การจำแนกวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา กรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ได้กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาคุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยมีแนวคิดทางสายกลาง เป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด

พระราชดำรัส ที่พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย ในหลายวาระและโอกาสโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 และ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2542) ได้รับการสนองเป็นอย่างดีและพระราชดำริ ทั้งหมดจึงได้ตกผลึกเป็นสิ่งที่เรียกว่า "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ในระหว่างปี พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2543 ได้มีคณะทำงานที่ทำการศึกษาศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเกี่ยวกับเรื่องนี้ และในที่สุดได้นำไปสู่ข้อสรุปเป็นคำจำกัดความที่ได้รับพระบรมราชาอนุเมติ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ซึ่งใจความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

"เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุก ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันใน ตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิธีการต่างๆ มาใช้ใน การวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนใน ชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความ ซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทนความเพียรมีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวางทั้งด้านวัตถุแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี" จากปรัชญาดังกล่าว สามารถสรุปรวบยอดความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็นสามส่วน อันประกอบด้วย ความ พอประมาณ ความมีเหตุผล และความจำเป็นในการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งแต่ละ องค์ประกอบสามารถที่จะอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ จากความหมาย ดังกล่าวจะมีความใกล้เคียงกับคำว่าพอเพียงทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำว่า พอเพียงเป็นคำ ที่มีสองความหมายในคำเดียวกันคือ เพียงพอในความหมายที่ว่าไม่น้อยจนเกินไปขณะเดียวกันก็มี อีกความหมายหนึ่งคือ ไม่มากจนเกินไป ซึ่งคำดังกล่าวสื่อความหมายไปในทางสายกลางระหว่าง ความจำเป็นกับความหรูหราฟุ่มเฟือย ระหว่างความยากลำบากกับความฝันที่ไม่อาจจะเป็นจริง ดังนั้นคำดังกล่าวจึงหมายถึงการพึ่งตนเองและการมีชีวิตเรียบง่าย

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ นั้นๆ อย่างรอบคอบ หมายรวมถึงทั้งการประเมินเหตุผลของการกระทำใดๆ ก็ตามและการเข้าใจ ถึงผลที่จะตามมาอย่างถ่องแท้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงผลต่อตนเองเท่านั้นแต่ผลต่อผู้อื่น สังคม และ สิ่งแวดล้อมด้วย และไม่เฉพาะผลในระยะสั้นเท่านั้น รวมทั้งผลในระยะยาวด้วย ดังนั้นความมีเหตุผล จึงต้องรวมถึงการสะสมความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์ การรู้จักตนเอง และการมองการณ์ไกล ตลอดจนมีความเมตตาและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3. ความจำเป็นในการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรองรับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ตัวและไกล เพราะการสร้างภูมิคุ้มกันที่จะสามารถในการ

ปรับตัวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้ง่าย รวมทั้งความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมและไม่สามารถคาดเดาได้ล่วงหน้า ซึ่งทั้งหมดนี้มีพื้นฐานมาจากความสามารถในการพึ่งตนเอง และความมีวินัยในตนเอง

นอกจากองค์ประกอบทั้งสามส่วนแล้ว ยังจะต้องประกอบด้วยอีกหนึ่งเงื่อนไขที่จะช่วยให้หลักการดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งเงื่อนไข นั่นก็คือ ความรู้และคุณธรรม ดังต่อไปนี้

1 ความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการที่เกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่องแล้วนำความรู้เหล่านั้นนำมาพิจารณาเชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนด้วยความระมัดระวังในชั้นปฏิบัติ ซึ่งความรู้ี้จะมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ปรีชาญาณ หรือคำว่า Wisdom ในภาษาอังกฤษเป็นการรวบรวมข้อมูล ความสามารถภายในที่จะเข้าใจความหมายของข้อมูลเหล่านั้นอย่างลึกซึ้งและการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง

2 คุณธรรม หมายถึง ความดีตามพฤติกรรมอันชอบที่ประกอบไปด้วยจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อตรง ความพากเพียรพยายาม ความพร้อมที่จะทำงานหนักและการไม่คิดเอารอดเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ทั้งสามส่วนดังกล่าวซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันนั้น มีความหมายที่ซ้อนกันอยู่และมีความเกี่ยวข้องกัน การมีเหตุผลนั้นย่อมบ่งชี้ถึงความพอประมาณใน ขณะที่ความพอประมาณจะไปสร้างภูมิคุ้มกัน ขณะเดียวกับการมีภูมิคุ้มกันนั้นเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการมีเหตุผล ส่วนเงื่อนไขของการมีความรู้คู่คุณธรรมจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะหมุนช่วยองค์ประกอบทั้งสามให้เดินไปได้อย่างมั่นคง ด้วยการรักษาความสมดุลอย่างยั่งยืน

กรมการพัฒนาชุมชน (2549 : 13 - 25) การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ความหมายและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์จากความหมาย หลักการ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดหลัก “แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์”

2. กรอบความคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามทางสายกลางและผู้ที่ต้องปฏิบัติ คือ ประชาชนในชาติทุกระดับ หน่วยทางสังคม คือ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ นั้นหมายความว่า บุคคลและองค์กรทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคประชาชนทุกภาคส่วน ทุกหน่วยระดับจะต้องดำรงอยู่และปฏิบัติตนตามทางสายกลาง

3. เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ จะต้องเน้นเป็นพิเศษ ถ้าวัดต้องนำเอาหลักปฏิบัติปรัชญา "ทางสายกลาง" นี้มาใช้เป็นฐานคิด ฐานทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกองค์กร และ ทุก ระดับ ทางสายกลางในที่นี้ก็คือ ทางชีวิตของมนุษย์และสังคมที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นจริง ตามกฎธรรมชาติที่มีอยู่ เป็นอยู่ ทั้งที่ตัวมนุษย์และรอบ ๆ ตัวมนุษย์และในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติจะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะถูกต้อง ปฏิบัติตนตามกฎธรรมชาติไม่ฝืนกฎ ไม่ฉีกกฎธรรมชาติซึ่งไม่เข้าใครออกใครแต่เป็นกลางเสมอ ไม่ว่าคนใด ครอบครัวยุใด ชุมชนใดรัฐใด เดินตามทางสายกลางที่ว่านี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนและหน่วยงานสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ แล้วยังเป็นแนวทางที่สามารถใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้ดำเนินไปในทางสายกลางตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ภายใต้เงื่อนไขความรู้ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ รอบคอบระมัดระวัง ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดุสาหะ มีสติมีปัญญา แบ่งปัน และเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความพอประมาณความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามวาระแห่งชาติและแนวนโยบายของรัฐที่จะผลักดันให้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อเป็นการวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินให้ เป็นไปโดยสุจริต เป็นธรรม มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้อย่างแท้จริง

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ประชากรที่ใช้ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ประกอบไปด้วย ข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านคนรักช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักช้าง” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ (พัฒนาการอำเภอ) นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่

รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” ในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ (พัฒนากร) และคณะกรรมการหมู่บ้านคนรักซ์ช้างในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Research) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะเปิด (Open ended question) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และใช้การสังเกตจากการลงไปในพื้นที่จริง เพื่อสรุปประเด็นที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่หลากหลายได้ข้อค้นพบที่แตกต่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การอธิบายข้อมูลใช้วิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารทางราชการ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบ วิเคราะห์ สรุป และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” กรณีศึกษา : อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” กรณีศึกษา : อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ท่าตะเกียบมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนและช้าง ดังนี้

- ปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน โดยการประชุมชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนความคิด จากที่คิดว่าช้างเป็นศัตรูกับชาวบ้าน ที่ต้องขับไล่หรือป้องกันไม่ให้เข้ามาในพื้นที่

โดยให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของช้างที่เป็นสัตว์บกที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย และการพบเจอช้างป่าในพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า จึงควรภูมิใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติปรับเปลี่ยนความคิด เพื่อหาวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนและช้าง

- สร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติงานแก่คณะทำงานขับเคลื่อนฯ
- วิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชนในประเด็น
 - 1) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนช้างและเส้นทางเดินของช้างในพื้นที่
 - 2) พฤติกรรมของช้างที่ได้จากการเรียนรู้ของคนในชุมชน
 - 3) อาหารที่ช้างชอบกิน และไม่ชอบกิน รวมถึงพืชที่ช้างชอบทำลายที่สุด
 - 4) ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากช้างป่า
 - 5) การเฝ้าระวัง การป้องกัน การเตือนภัย และวิธีการแก้ไขที่ได้ผล

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภารดี ทูมมานนท์ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทัศนคติของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่า ทัศนคติของประชาชนจังหวัดชลบุรีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างป่า พบว่า ชาวบ้านมีความเชื่อว่าช้างป่าเป็นสัตว์ที่มีบุญคุณพระช่วยปกป้องเอกราชของชาติไทย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับช้างในลักษณะการให้ความเคารพนับถือว่าช้างเป็นสัตว์ใหญ่และเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองไม่ควรทำร้ายหรือแม้กระทั่งล่าทอเพราะเชื่อว่าช้างมีฤทธิ์สามารถได้ยินสิ่งที่ชาวบ้านล่าทอนั้นได้และบางคนเชื่อว่าช้างเป็นสัตว์คู่พระมหากษัตริย์เป็นสัตว์ประจำชาติที่อยู่คู่กับบ้านเมืองมายาวนานแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่คนมีต่อช้างซึ่งจะนำมาสู่การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนและช้างได้

ขั้นตอนที่ 2 ส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินงาน ดังนี้

- ผ่านการจัดเวทีประชาคมเพื่อทบทวนแผนชุมชน และสำรวจปัญหาความต้องการของชุมชน และดำเนินการฝึกอบรม/สาธิตอาชีพตามแนวทางการดำเนินสัมมาชีพชุมชน และแผนพัฒนาวิถีชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับช้าง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน

- ผ่านจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่ประชาชนสนใจขึ้นในหมู่บ้าน และการส่งเสริมระบบกลุ่มโดยเกิดกลุ่มอาชีพตามแนวทางการดำเนินงานสัมมาชีพชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวัฒน์ ธาดานิติ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ ศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในรูปของชุมชนเกษตรกรรมที่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากปัจจัยต่างๆ คือ ทunesทางธรรมชาติซึ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินงานจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนอกจากนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกระบวนการปรับเปลี่ยนอาชีพให้ต้องความต้องการผ่านเวทีประชาคมก็สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัชวาล แอร์มหล้า (2549) ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนน่าอยู่ บ้านห้วยผากในพื้นที่โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า การพัฒนาชุมชนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทั้งในการวิเคราะห์ชุมชนและมีความรู้ในการจัดทำแผนชุมชน เกิดองค์ความรู้จากความร่วมมือร่วมใจ เนื่องมาจากการจัดเวทีประชาคมนั้น ต้องให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในเรื่องนั้นๆว่าเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชนอย่างไร ทั้งนี้ภาครัฐ องค์กรเอกชนและผู้นำท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับเวทีประชาคมที่เกิดจากชาวบ้านรวมตัวกันเสนอปัญหาและลงมติ

ขั้นตอนที่ 3 ส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุน โดยการประชุมเตรียมความพร้อมชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการระดมทุนสนับสนุนจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านสนับสนุนกองทุนชุมชนวิสาหกิจ โดยการชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการมีกองทุนเพื่อไว้ช่วยเหลือ บรรเทา เยียวยา ผู้ที่ประสบเหตุจากภัยช้างป่า ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินอื่น สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ ภาวดี ทูมมานนท์ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี ว่า การจัดการปัญหาช้างป่าควรมีการบูรณาการระหว่างประชาชนกับภาครัฐเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นให้เบาลงและให้คำแนะนำกับชาวบ้านเรื่องเวลาเผชิญหน้ากับช้างป่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อทรัพย์สินหรือชีวิตได้เมื่อช้างป่าลงมาทำลายแปลงเกษตรของชาวบ้านภาครัฐควรมีมือมาช่วยด้วยการจ่ายค่าเสียหายให้กับชาวบ้านเพราะจะสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ต้องขาดทุนก็ช้างป่าลงมากัดกินผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย

ขั้นตอนที่ 4 การประสานการบูรณาการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอท่าตะเียบ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเียบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สระบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองร้อยทหารพรานที่ 1306 (หนองคอก) สำนัก

บริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี สถานีวิจัยสัตว์ป่า ภูหลวง มูลนิธิอนุรักษ์ช้างและสิ่งแวดล้อม และสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวัฒนา ธาดานิติ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่น เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับท้องถิ่น และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโดยให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งภายในชุมชน รวมไปถึงการปลูกฝังค่านิยมตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องความพอเพียง เพื่อให้ประชาชนและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม รู้จักแบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักความพอดีและยึดมั่นในคุณธรรมซึ่งนำมาสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนของชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยการประชุมเวทีประชาคมของกลุ่มอาชีพ เพื่อทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มโดยใช้เครื่องมือ AAR (After Action Review) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเพื่อการพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชนเป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทันที่

ขั้นตอนที่ 6 การถอดบทเรียน โดยการใช้เครื่องมือ KM (Knowledge Management Tools) ในการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นด้านอาชีพต่างๆ ที่สามารถเป็นองค์ความรู้ ที่สามารถนำไปถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลการดำเนินงานต่อไป ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานนี้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะโกฯ ในฐานะหน่วยดำเนินการในระดับพื้นที่ได้ดำเนินการโดยปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาต่อยอดเพื่อเผยแพร่และเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการตามโครงการ ผลการศึกษา แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1.ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งแนวทางในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนการดำเนินงานหมู่บ้านคนรักช้างยังไม่สามารถทำให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาเนื่องจากคนบางกลุ่มขาดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ด้วยสาเหตุและปัจจัยหลายๆด้าน การขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการจากสาเหตุความไม่พร้อมในเรื่องสุขภาพร่างกาย อาชีพ ระยะเวลา และการไม่ยินยอมให้ความร่วมมือในกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีริศา

ศรีนา (2561: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในเขตอำเภอสว่างแดนดินจังหวัดสกลนคร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านร่วมรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านร่วมติดตามและประเมินผล

2.ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับความช่วยเหลือในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพบางรายไม่ได้มีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพที่ทางหมู่บ้านได้มีการนำเสนอและคัดเลือกจากเวทีประชาคม รวมถึงกลุ่มเป้าหมายบางรายซ้ำซ้อนและเป็นเครือญาติกันทำให้ผลประโยชน์จากโครงการไม่กระจายและการดำเนินงานของกลุ่มเป็นมติในที่ประชุมที่อาศัยเสียงข้างมากจึงนำมาสู่ความเห็นที่ไม่ตรงกันบวกกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือญาติกันทำให้การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

3.ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่าย ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนต้องมีการประสานงานและการดำเนินงานแบบบูรณาการเนื่องจากคำสั่งคณะกรรมการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาช้างป่าแบบบูรณาการนั้นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานจากผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานเครือข่ายประสบปัญหาในด้านต่างๆแบ่งได้อีก 3 ประเด็น คือ ปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ปัญหาในเรื่องของอำนาจหน้าที่แตกต่างกันและปัญหาในเรื่องของภาวะผู้นำและปฏิสัมพันธ์ของชุมชนกับหน่วยงาน

4.ด้านอื่นๆ ในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาหมู่บ้านอนุรักษ์ช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนการดำเนินงานหมู่บ้านคชานุรักษ์ พบว่า มีเพียงเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนที่ให้ข้อมูล ซึ่งประเด็นปัญหาด้านอื่นๆที่ได้ มี 3 ประเด็น คือ ปัญหาในเรื่องของระยะเวลาที่จำกัดและบุคลากรไม่เพียงพอในการดำเนินงาน ปัญหาในเรื่องการเร่งรัดเบิกจ่ายงบประมาณและปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์ฉุกเฉิน/และนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” กรณีศึกษา : อำเภอท่าตะโก จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกระตุ้นและสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเห็นความสำคัญของเข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านอนุรักษ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคชานุรักษ์” เพื่อสร้างความสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและช้างให้มากขึ้น

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” ให้ประชาชนทราบอย่างกว้างขวางเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนออกมามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหา อันเป็นพื้นฐานของข้อมูลในการนำไปจัดทำแผนพัฒนาโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลาง และในระดับพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาจากการบุกรุกของช้างป่าในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ ได้รับการแก้ไขครบครอบคลุมทุกด้าน ทุกมิติ ทั้งเรื่องของการปรับเปลี่ยนอาชีพ การสนับสนุนกองทุนเพื่อบรรเทาเยียวยา ป้องกัน และการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่

4. ควรต่อยอดโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์” ทั้งในเรื่องของระยะเวลาและการดำเนินโครงการ และการเพิ่มงบประมาณ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาถึงบทบาทของคณะกรรมการในการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์”

2. ควรมีการศึกษาลักษณะสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์”

3. ควรทำการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์”

4. ควรมีการเข้าไปร่วมสังเกตกระบวนการในการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักซ์”

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน.(2562). ความเป็นมาของหมู่บ้านคนรักซ์ช้าง.ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2563, จาก <http://cddata.cdd.go.th/apps/cddrakchang/event.html>

จूरรัตน์ โพธิ์วิจิตร.(2560). แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาตำบลหนองทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่.รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชัชวาล แอร่มหล้า.(2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนน่าอยู่ บ้านห้วยผากในพื้นที่โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไชยรัตน์ ปรานี.(2551). โครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน.รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เทวี สวรรยาธิปติ. (2552). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนในจังหวัดราชบุรี .รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ธัญชนก ปะวะละ.(2562). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม.รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปวีรศา ศรีนา.(2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในเขตอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เพ็ญศรี ฉิรินัง.(2559). การพัฒนาชุมชน: แนวคิด ขอบข่าย และหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา.วารสารวิจัย, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ภารดี ทูมมานนท์.(2560). ทศนคติของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรางคณา วัฒโย.(2540). แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาสุขาภิบาลเจ้าเจ็ดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิษณุ ทองบพิตร.(2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ. (2560). กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2563, จาก <https://district.cdd.go.th/muangchan-sisaket/services/กระบวนการจัดทำแผนชุมชน/>
- สุวัฒนา ธาดานิติ.(2550). การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. รายงานฉบับสมบูรณ์, สถาบันวิจัยสังคมวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.